

"מפרי הארץ"

"פרשת לך לך"

"ויאמר ה' אל-אברהם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך"

"אברהם רוזימא"

מדרש אגדה: ויאמר ה' אל אברם: עשר נסיונות נתנסה אברהם אבינו א אור כשדים. ב טלטולו מבית אביו, שנאמר לך לך. ג רעב, דכתיב ויהי רעב (בראשית יב י). ד על עסק אשתו, וכתיב ותקח האשה בית פרעה (שם יב טו). ה בין הבתרים, שנאמר ידוע תדע (שם טו יג). ו אשתו עקרה, שנאמר ותהי שרי עקרה (שם ל יא). ז ברית מילה. ח על עסק שרה עם אבימלך. ט על עסק השלוח ששלח הגר ובנה ישמעאל, כדכתיב וירע הדבר מאד וגו' (שם כא יא). י עקידת יצחק: מארצך וממולדתך ומבית אביך [אל הארץ אשר אראך]. למה אמר לו כל אלו כדי ליתן לו שכר על כל אחת ואחת.

פסיקתא זוטרתא: מארצך וממולדתך. זה משפחת אביו: ומבית אביך. זה בית אביו ממש: אל הארץ אשר אראך. נסיון בתוך נסיון, כי לא הודיע אנה ילך, אלא לנסותו נסיון בתוך נסיון, סימן לבניו שלא יגלה להם קץ גלותם. כשם שלא גילה לאברהם אבינו: א"ר יוחנן לך לך מארצך, זו איפרכייה שלך, וממולדתך זו שכונתך, ומבית אביך זו בית אביך: אל הארץ אשר אראך. לא גילה לו כדי לחבבו בעיניו וליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה, כזה הדרך היה הנסיון האחרון. על אחד ההרים אשר אומר אליך.

ר' חיים פלטיאל: ויאמר ה' אל אברם. התחיל באמירה כי העולם נברא ב' מאמרות, בזכותו נברא לפי שאברהם נתנסה ב' נסיונות ועמד בכלן, לך אמר בהבראם, אותיות באברהם כו'. **לך לך.** עוד פרש"י ושם אעשך לגוי גדול וכאן אין אתה זוכה לבנים. פי' חזקוני והוא שאמ' רז"ל שלשה [דברים] מבטלין את הגזירה שינוי [השם שינוי] מקום וקריאת שם, וכן מצינו בב"ר א"ר יודן בשם ר' אלעזר שלשה דברים מבטלין גזירות רעות ואלו הן התפילה והתשובה והצדקה וי"א אף שינוי מקום לך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם לך לך עכ"ל. **לך לך.** פרש"י להודיע (ר) טבעך בעולם. וק' דבסמוך פי' דהדרך ממעט ג' דברים ושם אחד מהם, וי"ל אדם שיש לו שם טוב בעירו ויצא מעירו מיד טיבעו יוצא בעולם וכשבא לעולם מתברך שמו ואמ' אדם חשוב בא לעיר וכשאין לו שם טוב בעירו מיד שיוצא מעירו שמו מתמעט ואברהם לא היה עדיין רק שם טוב בעירו והבטיחו הק' שלא יתמעט אותו שם ביציאתו אלא אודיע שמו לכל. **לך לך.** בגי' ק' שנים, לסוף ק' שנים אעשך לגוי גדול ואז נולד יצחק לק' שנים.

הדר זקנים: לך לך. רמז כי עוד יחיה כמנין ל"ך ל"ך כי בן ע' שנה בצאתו מחרן ימי שני חייו היו קע"ה. עוד י"ל כשתגיע לכלל ל"ך ל"ך שהם ק' שנה אז ואגדלה שמך שאז נולד יצחק.

ריקאנטי: ויאמר יי' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. כבר הודעתך סוד האבות למעלה, ובעבור היות אברהם אבינו ע"ה נולד בעבר הנהר, שנאמר [יהושע כד, ב] בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם וגומר, עקר הקדוש ברוך הוא את אברהם ממקום נטיעתו ושתלו במקום פנימי בארץ ישראל כי שם יחולו עליו הברכות. ועל דרך הסוד כבר ידעת מדת אברהם אבינו ע"ה. והפסוק הזה הוא רמז אל ההשפעה ממדת החסד אל ארץ העליונה להשקותה מן המים העליונים, שלא תהיה מדת הדין קשה. ופי' מארצך הוא שם למדת החסד, ומולדתך להיות הראשונות. ובית אביך הוא רמז לאין סוף יתעלה ויתברך.

פנים יפות: לך וגו'. פירוש רש"י להנאתך ולטובתך. לכאורה הבטחה זו מיעוט הנסיון, כיון שהבטיח לו שכר גדול על הילוכו, ודוחק לומר שהנסיון היה באמונתו שיקיים ה' את הבטחתו, כענין שנאמר [להלן טו, ו] והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. אמנם העיקר בזה כמו שיבואר לפנינו בפ' העקידה [עמ' עו], כי אותן המצוות שאין בהם הנאות הגוף כמו תפילין וציצית וכיוצא בהם, וכשאדם עושה אותם שכרו לעוה"ב, כמשחז"ל [קידושין לט ב] שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. **אבל יש מצוות** שיש בהם הנאת הגוף, כמו תענוג שבת ושמחת יום טוב ואכילת קדשים בזמן המקדש, דכתיב [דברים יד, כו] ואכלת לפני ה' אלהיך ושמת, ובמצוות אלו מסית היצה"ר לכוון בהם להנאת עצמו, וזה אם יזכך עצמו ומחשבתו שלא יעלה בלבו שום הנאת ושמחת גופו, שלא יהיה ליצה"ר חלק בו אלא לקיים מצוות בוראו, כמשחז"ל בפ' הריני נזיר [נזיר כג א], אמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' צדיקים וגו' שנים שצלו פסחיהן אחד אכלו לשם מצוה ואחד לשם אכילה גסה וכו', וזה יש לו שכר אף בעוה"ז מדה כנגד מדה, שכבש הנאת גופו. וזה היה עיקר הנסיון באברהם, דאף שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא שכר גדול לא היה מחשבתו לשכר, אלא לקיים מצוות הבורא, והיינו דכתיב וילך אברם כאשר דבר אליו ה', פירוש לא כוון אלא לקיים מצוות הבורא ולא להנאתו.

משך חכמה: אל הארץ אשר אראך. יתכן לפרש כי צווהו לילך לארץ מקום המיועד לעבודה ולקרבתו, ששם הקריבו אדם הראשון ונח קרבנותיהם, ושם יפרסם אלקות, ויקדיש שמו בשחוט בנו, ויראה את הכחות הטמונים בסתר לבבו אשר מצא נאמן לפניו. וזה שאמר "אראך", פועל יוצא, שיראה את הטמון בלב אברהם לאחרים. וכמו שאמר המלאך: "כי עתה ידעת" וכו'. והנה לפי זה אברהם יתראה ויהיה הנראה לאחרים, ודו"ק.

סגסג
"מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' התפלל בשבת תפילת חול ולא אמר טל ומטר
האם חוזר?

תשובה: אינו חוזר. (שע"ת וחי"א נח' בכהאי גוונא בקיץ
ועיין בערוך השולחן שה"ה בחורף ולמעשה אינו חוזר
סי' רסח)

ב' שכח במנחה של ערב שבת לומר ותן טל ומטר
האם משלים במעריב בליל שבת?

תשובה: אינו משלים. (סי' קח)

אבן העזר

א' האם חתן יכול להתגלח בשבע ברכות?
תשובה: יכול. (עי"ש סי' סד')

ב' אלמן שנשא אלמנה כמה ימי שבע
ברכות יש להם?

תשובה: ביום ראשון סעודה ראשונה וי"א
שאר ברא ג' ימים והשמחה במעונו ג'
ימים. (סי' סב)

יורה דעה

א' כף מלוכלכת בבשר שעירבב איתה מאכל
פרוה האם צריך להמתין שש שעות?

תשובה: אינו צריך להמתין (עי"ש סי' פט)

ב' האם כשיוצא מבית יכול להוציא את המזוזות?

תשובה: אסור להוריד עיין סי' רצא)

חושן משפט

א' מצא אבידה שנשטפה בים האם צריך
להחזיר?

תשובה: אינו צריך ולפנים משורת הדין צריך.
(עי"ש סי' רס)

ב' האם כופים ע"ז?

תשובה: כתב הש"ך שכופים וכו' הפ"ת
שבדברים ובאופן שבעל אבידה עשיר המוצא
עני אינו צריך להחזיר. (סי' רס)

מילת אברהם אבינו

שכן מורה ענין מילה שקשור בשורש דבעכו"ם אף מולים
נקרא ערלים כמו שאמרו בנדרים (ל"א ב) ומילה מורה שהוא
ישראל, ובמילת ילידי ביתו כתיב (בראשית י"ז, כ"ג) וימל את
בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דיבר אתו אלהים
שהאור זרח לו רק מטעם הדיבור מה' יתברך שנצטוה על
המילה ואחר כך כתיב בעצם היום הזה נימול אברהם
וישמעאל בנו דמילת עצמו שהיה במסירות נפש שהרי אמרו
לו ענר ואשכול שיסתכן (תנחומא וירא ג')

ולכן כתוב בו עוד הפעם עצם היום הזה שהיה במילתו
תוספות אור על ידי מסירות הנפש שלו ושל בנו יחידו שלא
נולד לו יצחק עוד וביקש לו ישמעאל יחיה לפניך לכן היה אז
תוספות אור וקדושה.

פסיקתא זוטרתא: ויקח אברהם את ישמעאל בנו וגו'. ר'
אבהו אמר בשעה שמל אברהם אבינו את כל ילידי ביתו,
העמידן גבעה של ערלות, וזרחה עליהם השמש והתליעו,
והריח ריחן לפני המקום, והוא זוכר בכל דור ודור ברית
אברהם אבינו.

ר' צדוק: {פרי צדיק ויקרא לחג הפסח אות כב'} וכן במילת
אברהם אבינו ע"ה כתוב בעצם היום הזה שיש בו גם כן
התגלות מאור הראשון אור זרוע לצדיק היינו אור הראשון על
ידי האי צדיק כמו שמובא בזוהר (ח"ב קס"ו ב) וכמו שאמרו
בגמרא (תענית ט"ו א) צדיקים לאורה שנאמר (תהלים צ"ז,
י"א) אור זרוע לצדיק וכיון דאתגזר איקרי צדיק כמו שמובא
בזוה"ק (ח"ב כ"ג א)

"מפרי הארץ"

סימן ב

בעניין: דין לבישת בגדים

תשובה: ינעל ימין תחילה ויקשור שמאל קודם ובאנפילאות של לבד לא צריך להקדים שמאל לקשירה יתר יקשור ימין תחילה וברחיצה יקדים ימין תחילה ובחליצה שמאל.

ז: גילוי הראש – מ"ה מעיקר הדין לילך ד' אמות לילך פחות מד' אמות ולהתפלל ולברך?

תשובה: ד' אמות אסור וי"א שהוא רק לצנועים במעשיהם ופחות מד' אמות הוא רק ממידת חסידות ולהתפלל ולברך אסור.

ח: ומ"ה בזמנינו – הולך בבית הולך בחוץ יושב בבית בעת השינה כשמפלה ראשו?

תשובה: אסור בכל גוונא ורק המפלה ראשו מותר ובעת השינה הוא ממידת חסידות.

ט: כיסוי היד – האם מועיל לילך בבית ולילך בחוץ וללמוד ולברך?

תשובה: לילך בחוץ מותר והשאר אסור.

י: מ"ה כשמושך השרוול ומכסה בו?

תשובה: מותר.

א:מה מותר לגלות מבשרו ומה אסור ומ"ט האיסור והאם יש חילוק אם יש עמו בני אדם ואם חשור?

תשובה: כל מה שדרכו להיות מכוסה אסור וביד מותר עד הפרק ובצווארו עד החזה וצריך להתנהג בצניעות ובושה לפני הקב"ה ולכן אין חילוק.

ב: האם מותר לילך בלא גרבים בבית ובחוץ?

תשובה: אסור אלא במקומות שרגילים לילך יחף.

ג: האם כדאי להניח את הבגדים תחת הכרית?

תשובה: לא כי משכח תלמודו.

ד: מה סדר לבישת חלוק (חולצה חליפה וכיו"ב)?

תשובה: ישים שני צידי המלבוש מימינו וילבש ימין ואח"כ שמאל ויכוון שהכל נכלל בימין ומהימין בא לשמאל.

ה: כיצד מלבוש תלמיד חכם?

תשובה: בגדים בינוניים נאים ונקיים וללא כתם ושמונית.

ו: מה קודם ימין או שמאל – לבישת נעל קשירת נעלי עור קשירת נעלי בד קשירת נעליים באיטר רחיצת הגוף וחליצת נעלים?

בנשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א

רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

מהרב יהושע יעקב שליט"א

"שאלת גשמים בשומע תפילה"

מבואר בגמ': [ברכות כ"ט] ונפסק להלכה בשו"ע [או"ח קי"ז ה'] שמי שלא אמר ותן טל ומטר בברכת השנים שצריך לחזור, אם נזכר קודם שומע תפילה אומר שם, ויש לדון ביסוד דין זה כי אם היתה תקנה לשאול מטר בברכת השנים שם הוא מקומו, ומדוע יש לזה השלמה בשומע תפילה, אלא שיש לחקור בגוף התקנה של שאלת מטר אם היא מצד מטבע הברכה של ברכת השנים, היינו שצורת ברכת ברך עלינו שבימות הגשמים שואל בה מטר, וא"כ אם חיסר במטבע הברכה מה מועיל בקשה בשומע תפילה, אמנם י"ל שהתקנה איננה בתורת מטבע הברכה של ברכת השנים, אלא דין לבקש גשמים בימות הגשמים שהם צורך לעולם, וראוי לאומרו בברכת השנים שזה ענין הברכה, ולפ"ז מובן שאם לא אמרו שם יכול לאמרו בשומע תפילה, שאף בה שואל אדם צרכו.

אלא שיש להוכיח: ששאלת מטר היא ממטבע ברכת השנים, ממה שפסק בשו"ע [שם ב'] שיחידים הצריכים מטר בימות החמה אין שואלין אותו בברכת השנים אלא בשומע תפילה, ומבואר שם שאם שאלו בברכת השנים צריכים לחזור בדין שואל מטר בימות החמה, ולכא' למה לא נאמר שמה ששאלו מטר היא בקשה פרטית שאמרוה בברכת השנים, ומה בין אמרו בשומע תפילה שהיא בקשה פרטית לברכת השנים, ולמה מחזירין אותו, ומבואר שתקנת שאלת גשמים היא מטבע שטבעו חכמים בגוף ברכת השנים, שקבעו שנוסח הברכה בימות החמה בלא שאלת גשמים ובימות הגשמים ישאלו בה מטר, ולכן שאלת מטר אינה יכולה ליחשב בקשה פרטית כיון שזה ממטבע הברכה, ומטבע זה בימות החמה מקולקל ומחזירין אותו.

ונחלקו הראשונים: במי שלא אמר גם בשומע תפילה ונזכר קודם שעקר רגליו, אם חוזר לשומע תפילה או לברכת השנים, דעת תו' ועוד וכן דעת הירושלמי שכיון שיכול לשאול בשומע תפילה מחזירין אותו לשם ולא לברכת השנים, ודעת הר"מ וכך היא דעת הראב"ד והרא"ש וכן פסקו בטור ושו"ע [שם ה'] שמחזירין אותו לברכת השנים, ולכא' הנידון תלוי בחקירה הנ"ל, שאם שאלת גשמים היא ממטבע ברכת השנים אף שיכול לתקן בשומע תפילה מחזירין אותו למקומו, ומקומו בברכת השנים שהרי לא אמרה כתיקונה, אבל אם הוא דין שאלת גשמים ורק כיון שהיא מענין ברכת השנים אומרה לכתחילה שם, כששואל בשומע תפילה מקיים את עיקר דין שאלת גשמים, ויכול לחזור לשם.

ובבאה"ל: [שם ד"ה אם לא שאל] האריך לדון אם יש ללמוד מכאן לאדם שחיסר דבר שהוא מעיקר הברכה באופן שצריך לחזור, כג' שדילג בתקע שופר עניין קיבוץ גלויות, אם יוכל להשלימו בשומע תפילה, אם יש לדמותו למה שיכול להשלים שאלת גשמים בשומע תפילה, והביא בסוף דבריו מהפרמ"ג שמה שהוא נוסח קבוע אין לו תשלומין בשומע תפילה, ורק מה שהוא כעין שאלת גשמים שאיננו נוסח קבוע יש לו השלמה בשומע תפילה, והפירוש בדבריו שמי שמחסר מהנוסח הקבוע חיסר מעיקר הברכה וכמו שלא אמרה כלל, ולא שייך לתקן חיסרון ברכה בשומע תפילה, אלא שא"כ מבואר ששאלת גשמים איננה מגוף מטבע הברכה, וכל דברי הבאה"ל לא משמע כן, שהרי הוא מדמה זאת למחסר ממטבע הברכה.

אמנם הביאור בזה: שאף שאין זה מ"עצם מטבע הברכה" זהו דין מ"דין הברכה", והיינו שהברכה יוצרת חיוב של תוספת זו של שאלת גשמים, שחיוב הברכה של ברכת השנים גורר חובת שאלת גשמים, ולכך עיקר שאלת גשמים נקבעה בברכת השנים מאחר והיא מחייבת אותה.

וודאי מבואר לפ"ז: מדוע יש לה השלמה בשומע תפילה, כי אף שעיקר חיוב שאלת גשמים חל עליו מכח ברכת השנים אבל אינו מעצם מטבע הברכה, אלא הוא חיוב שאלת גשמים, ויכול להשלימו אף בשומע תפילה שהוא מקום לבקשת צרכים, ומקיים שם את החיוב שחל עליו בברכת השנים, ואף שזה תוספת שהיא שייכת לברכת השנים, אבל זה דין שאלת גשמים ולא חלק מעצם ברכת השנים, ובכה"ג נחלקו הפוסקים להיכן מחזירין אותו לעיקר מקומו או לשומע תפילה שהרי מקיים שפיר שם את דין השאלה.

אמנם: כשאמרו בברכת השנים זה נחשב כחלק מגוף הברכה, הגם שאין זה חלק מעיקר הברכה, אבל כיון שזה מ"דין הברכה" נחשבת השאלה כחלק ממנה, ואין אנו דנים אותה כבקשה פרטית בתוך ברכת השנים, וכשאמרה בימות החמה זה קלקול הברכה שאמרה באופן שהיא נאמרת בימות הגשמים, שהרי בקשה זו נידונה כ"תוספת" בברכה ולא כבקשה בעלמא, ואם אמר מחזירין אותו.